

PISA

У ЦЕНТРИ УВАГИ

20

Чи дозволяє система використання ваучерів на навчання (спеціальна програма відшкодування вартості навчання в школі) створити рівні можливості для всіх учнів?

- ✓ Зазвичай приватні школи більше приваблюють учнів зі сприятливими соціально-економічними передумовами для навчання. Проте різниця між соціально-економічними характеристиками державних і приватних шкіл зменшується, коли приватні школи отримують більше фінансування за рахунок державних коштів.
- ✓ Різниця між соціально-економічними характеристиками державних і приватних шкіл є вдвічі більшою в тих країнах, де застосовується система універсальних ваучерів на навчання, ніж у тих, де держава використовує цільові ваучери на навчання.

Останніми роками все більше країн-членів ОЕСР і партнерських країн ОЕСР підтримують участь приватних осіб (наприклад, батьків) й організацій (наприклад, неурядових організацій, комерційних підприємств тощо) у фінансуванні шкіл і керуванні ними. Завдання такої стратегії полягає в тому, щоб надати учням і їхнім батькам більший вибір освітніх можливостей і водночас стимулювати застосування творчих й інноваційних підходів в діяльності шкіл. Критики участі приватних осіб й організацій у фінансуванні шкіл і керуванні ними стверджують, що ця стратегія може спричинити випадкове утворення дворівневої системи освіти в країні, розмежувавши школи за соціально-економічними характеристиками учнів, які в них навчаються. Якщо учнів розподіляти по державних і приватних школах за майновим станом їхніх батьків, освітні можливості й навчальні результати не будуть рівними, а соціальну згуртованість у країні буде порушено.

Зазвичай вважається, що приватні школи мають соціально-економічну перевагу перед державними школами

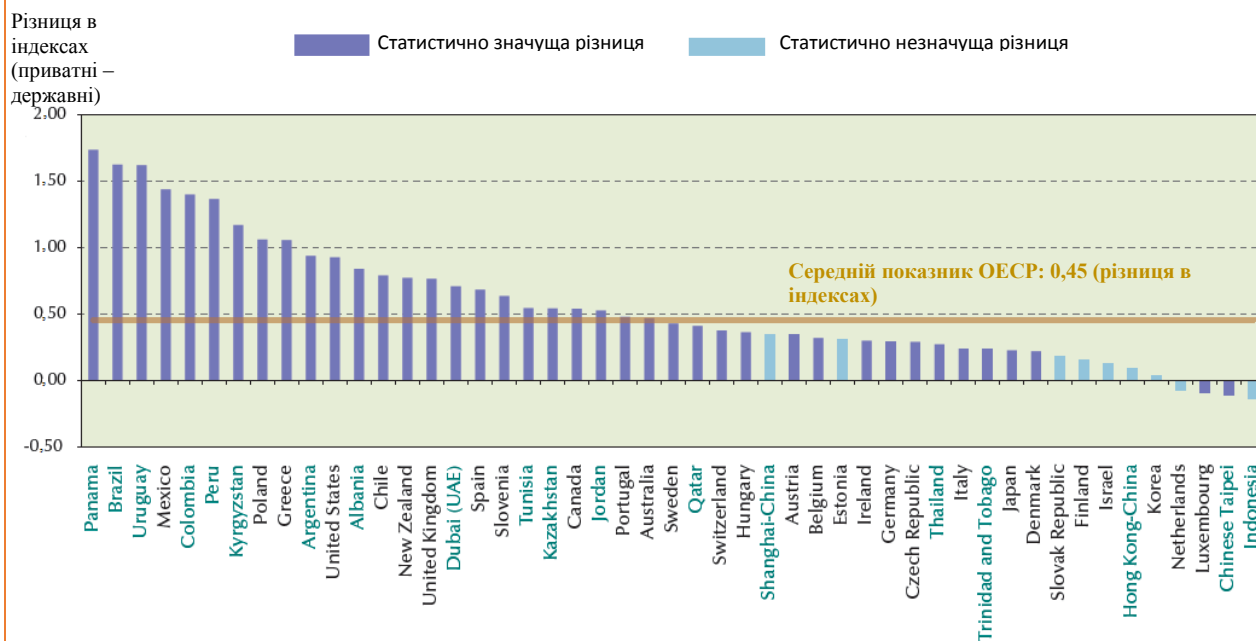
Результати дослідження PISA вказують на те, що діти батьків з вищим соціально-економічним статусом частіше навчаються в приватних школах, ніж діти батьків з низьким соціально-економічним статусом. Причиною може бути те, що батьки вірять у кращі освітні можливості, які гарантують приватні школи, у наявність у них додаткових навчальних ресурсів і сприятливого навчального середовища. Крім цього, більш забезпечені батьки, як правило, краще поінформовані про різницю щодо якості освітніх послуг у різних школах і краще їх усвідомлюють. За результатами PISA, у більшості країн приватні школи зазвичай мають більше автономії, забезпечені кращими ресурсами й показують вищі результати в тестуванні PISA із читання порівняно із державними школами. Але водночас дослідження PISA виявило тенденцію, яка спостерігається серед усіх країн-учасниць приватні школи приваблюють учнів зі

сприятливішими соціально-економічними передумовами для навчання завдяки тому, що керівні органи цих шкіл (зокрема органи їх фінансування) зазвичай мають вищий соціально-економічний статус. Коли враховуються соціально-економічні передумови для навчання учнів, результати державних і приватних шкіл у тестуванні PISA є майже рівними.

У деяких країнах спостерігається менша різниця між соціально-економічними характеристиками державних й приватних шкіл

У більшості країн й економік, які беруть участь у дослідженні PISA, середній рівень соціально-економічних передумов для навчання учнів приватних шкіл є більш сприятливим порівняно із соціально-економічними передумовами для навчання учнів державних шкіл. У Канаді, Чилі, Греції, Мексиці, Новій Зеландії, Польщі, Словенії, Іспанії, Великобританії, США, партнерських країнах ОЕСР Албанії, Аргентині, Бразилії, Колумбії, Йорданії, Казахстані, Киргизстані, Панамі, Перу, Тунісі, Уругваї й у партнерській економіці Дубаї (ОАЕ) різниця між соціально-економічними передумовами для навчання учнів державних і приватних шкіл є дуже великою. Водночас учні, які навчаються в державних школах у Люксембурзі й партнерській економіці Китайському Тайбеї, зазвичай мають більш сприятливі соціально-економічні передумови для навчання, ніж учні приватних шкіл. Разом із тим в Естонії, Фінляндії, Ізраїлі, Кореї, Нідерландах, Словацькій Республіці, у партнерських економіках Гонконгу (Китай) і Шанхаї (Китай) учні мають однакові соціально-економічні передумови для навчання незалежно від форми власності шкіл, у яких вони навчаються.

Різниця між соціально-економічними характеристиками приватних і державних шкіл

Соціально-економічні передумови для навчання учнів вимірюються індексом економічного, соціального й культурного статусу за шкалою PISA.

Країни розташовано за різницею в індексах між приватними й державними школами (від найбільшої різниці в індексах до найменшої).

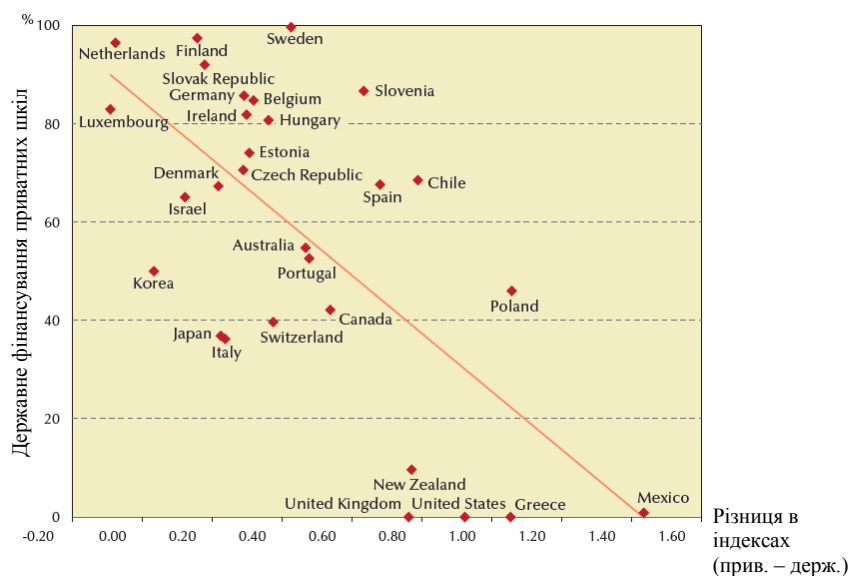
Джерело: ОЕСР, База даних PISA-2009.

Чому ж тоді соціально-економічну різницю між школами в одних країнах обговорюють частіше, ніж в інших? Результати PISA вказують на можливу зумовленість цієї різниці рівнем фінансування приватних шкіл тієї чи іншої країни за рахунок державних коштів. У Фінляндії, Нідерландах, Словацькій Республіці, Швеції й партнерській економіці Гонконгу (Китай) керівники приватних шкіл повідомили, що 90% фінансування їхніх навчальних закладів надходить від держави; у Бельгії, Німеччині, Угорщині, Ірландії, Люксембурзі й Словенії державні кошти становлять 80-90% фінансування приватних шкіл. У Греції, Мексиці, Великобританії, США, у партнерських країнах ОЕСР Албанії, Йорданії, Киргизстані, Катарі, Тунісі, Уругваї й у партнерській економіці Дубаї (ОАЕ) ситуація суттєво відрізняється – ці держави забезпечують не більше 1% фінансування приватних шкіл, тоді як у Новій Зеландії, партнерських країнах ОЕСР Бразилії, Казахстані, Панамі, Перу й у партнерських економіках Китайському Тайбеї й Шанхаї (Китай) державне забезпечення приватних шкіл становить від 1 до 10%.

У тих країнах, де приватні школи отримують більшу частку фінансування за рахунок державних коштів, різниця між соціально-економічними характеристиками приватних і державних шкіл є меншою. Розбіжності в показниках цієї різниці серед країн ОЕСР може пояснюватися рівнем фінансування приватних шкіл за рахунок державних коштів цих країн на 45%, серед усіх країн-учасниць – на 35%.

У країнах, де більше державних коштів інвестують у приватні школи, виявлено таку тенденцію:

державні й приватні школи менше відрізняються за соціально-економічними характеристиками між собою

Різниця між соціально-економічними характеристиками приватних і державних шкіл

Джерело: ОЕСР, База даних PISA-2009.

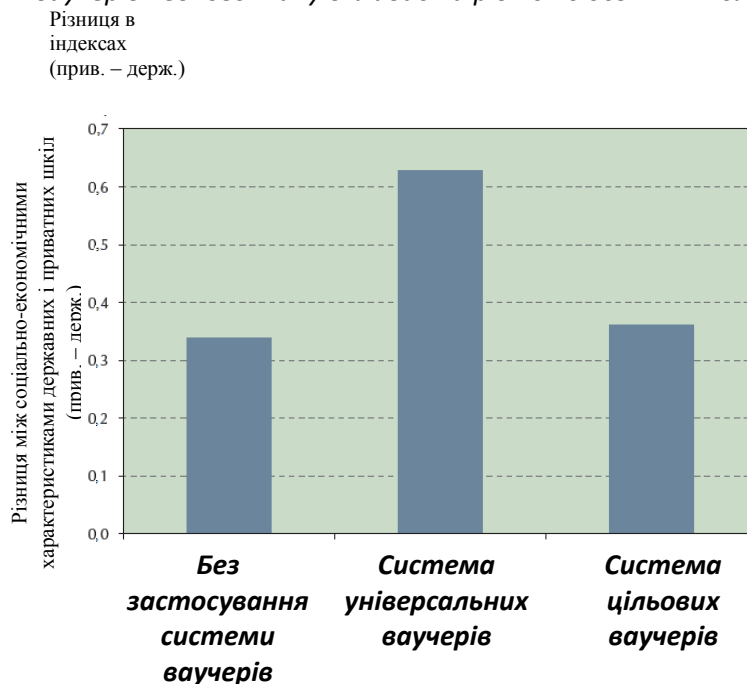
Система, за якою надається державне фінансування для відшкодування вартості навчання учнів у приватних школах, також значною мірою впливає на соціально-економічну різницю між приватними й державними школами країни.

Існує декілька систем фінансування приватних шкіл, за якими надаються державні кошти для відшкодування вартості навчання учнів у приватних школах. Однією із таких систем є система ваучерів, які надаються безпосередньо батькам учнів. У цьому дослідженні було розглянуто два типи ваучерів – універсальні й цільові. Перший тип ваучерів (універсальні ваучери на навчання) передбачає можливість їх надання будь-яким учням. Універсальні ваучери збільшують кількість доступних шкіл для батьків; застосування цієї системи стимулює конкурентоспроможність навчальних закладів. Ваучери другого типу (цільові ваучери на навчання) надаються тільки учням із несприятливими передумовами для навчання. Цільові ваучери сприяють створенню рівної доступності різних шкіл для всіх категорій учнів. Згідно з аналізом даних PISA, коли порівнюються країни із однаковим рівнем державного фінансування приватних шкіл, стає очевидним, що різниця між соціально-економічними характеристиками державних і приватних шкіл є вдвічі більшою в тих країнах, де застосовується система універсальних ваучерів на навчання, ніж у тих, де використовуються цільові ваучери на навчання.

Соціально-економічні передумови для навчання учнів вимірюються *індексом економічного, соціального й культурного статусу* відповідно до шкали, установлені програмою PISA. Індекс такого статусу учня визначають за допомогою інформації про рівень освіти й вищу професійну кваліфікацію його/її батьків, а також про майновий стан його/її сім'ї. Різниця між соціально-економічними характеристиками державних і приватних шкіл – це різниця між соціально-економічними передумовами для навчання тих учнів, які навчаються в школах цих двох типів.

Однак результати PISA водночас свідчать і про те, що збільшення фінансування приватних шкіл за рахунок державних коштів не може гарантувати скорочення соціально-економічної різниці між приватними й державними школами. У деяких країнах таку різницю майже повністю пояснює той факт, що батьки мають платити більше за навчання їхніх дітей у приватних школах. В інших країнах різниця між соціально-економічними характеристиками приватних і державних шкіл частково пояснюється іншими ознаками шкіл, не пов'язаними з їх фінансуванням: критеріями для вступу до школи, політикою навчального закладу, методиками викладання, навчальними досягненнями учнів, навчальним середовищем тощо. Надзвичайно важливим висновком із результатів дослідження PISA є те, що в країнах з невеликою різницею між соціально-економічними характеристиками приватних і державних шкіл результати PISA, як правило, є вищими. Цей висновок свідчить про те, що політикам в галузі освіти, як у кінцевому підсумку й батькам, й учням не обов'язково віддавати перевагу або лише рівним освітнім можливостям, або лише високим навчальним досягненням, оскільки й те, й інше може співіснувати, не виключаючи одне одного.

Застосування ваучерів певного типу впливає на рівність освітніх можливостей у країні

Джерело: ОЕСР, База даних PISA-2009.

Узагальнення: У країнах, де приватні школи отримують більше фінансування за рахунок державних коштів, можливість навчатися в приватних школах є більш доступною для всіх учнів, незалежно від їхніх соціально-економічних передумов для навчання. У деяких країнах застосовується система ваучерів на навчання для фінансування приватних шкіл; ті країни, які вибирають систему надання цільових, а не універсальних ваучерів на навчання, забезпечують більш рівні освітні можливості для учнів із різними передумовами для навчання.

За більш детальною інформацією звертайтеся до Міяко Ікеда (Miyako Ikeda, Miyakolkeda@oecd.org)

Ознайомтеся із *Public and Private Schools: How management and funding relate to their socio-economic profile*.

(<http://www.oecd.org/edu/preschoolandschool/programmeforminternationalstudentassessmentpisa/publicandprivateschoolshowmanagementandfundingrelatetotheirsocio-economicprofile.htm>).

Відвідайте сайт:

www.pisa.oecd.org

www.oecd.org/pisa/infocus

Читайте також:

Чи відчувають сучасні 15-річні підлітки свою відповідальність за стан довкілля?